

تحول‌ها و گرایش‌ها

O نویسنده: Evelyn B. Freeman

مترجم: زهره افطسی

در دوره‌های ادبیات کودکان دانشگاه، در کنفرانس‌ها مطالعاتی در زمینه غیرداستان ارائه می‌شود که در درجه اول، بر معیار صحت و درستی در ارزیابی این‌گونه از کتاب‌ها تأکید می‌کند. کتاب‌های ادبیات کودکان، در کالج‌ها هم بر اهمیت این موضوع تأکید دارند و به خوانندگان خود توصیه می‌کنند تا دانش نویسنده و محتوای فهرست منابع و تفاوت میان واقعیت و گمان را مورد بررسی قرار دهند.

سبک نگارش

همان‌طور که در قرن بیستم آشکار شد، سبک نگارش کتاب‌های اطلاعات عمومی، مثابه سبک به کار گرفته شده در فرهنگنامه‌هاست. این سبک ساده و صریح، در پی آن نیست تا کنجکاو و علاقه‌خواننده را به خود جلب و یا از بیان توصیفی و استعاره استفاده کند و یا به تعریف داستان بپردازد. امروزه بسیاری از نویسندگان کتاب‌های غیرداستانی کودکان، خودشان را قصه‌گو می‌دانند و متذکر می‌شوند که در حال قصه‌گویی هستند، اما داستان‌شان واقعی است و درست به اندازه داستان‌های تخیلی جالب هم هست. رودا بلامرگ، یکی از نویسندگان شرکت‌کننده در مسابقه کتاب‌های اطلاعات عمومی کودکان می‌گوید: «داستان‌ها افسون‌کننده هستند و برای من، داستان‌های واقعی تاریخی، بیشترین افسون را دارند.»

به عنوان نمونه، می‌توان به داستان واقعی و مجذوب‌کننده «آتش بزرگ»^۱ نوشته جیم مورفی که در فهرست افتخار نیوبری هم هست، اشاره کرد. نویسنده درباره آتش‌سوزی سال ۱۸۷۱، به شکل موشکافانه‌ای تحقیق کرده و منابع دست اولی را

اطلاعات به شکل‌های مختلف، طرح کتاب، کتاب‌های مصور اطلاعات عمومی گرایش به طنز و درآمیختگی انواع گرایش‌های ادبی.

تأکید فزاینده بر صحت و درستی

کتاب‌های اطلاعات عمومی، تاکنون تأکید فزاینده‌ای بر پژوهش و جست‌وجوی دقیق داشته‌اند. میلتن مگرز، بیش از چهل سال است که از این‌گونه کتاب‌ها می‌نویسد و ملاک‌های معتبری برای پژوهش بسیار دقیق، استفاده از منابع اصلی و درستی و دقت در ارائه مطالب، تدوین کرده است. او می‌گوید: «بسیاری از آثار من، ارائه نظریات پیشینیان از زبان خودشان است. تا آن جایی که ممکن است، داستان‌های آن‌ها را به شکلی بازگو می‌کنم که دانشمندان، آن را سند دست اول به حساب می‌آورند.»

با وجود این که بسیاری از کتاب‌های اطلاعات عمومی، در دهه‌های اول قرن بیستم با پژوهش دقیق نوشته شده‌اند، اما در آن‌ها به منابع اصلی اشاره‌ای نشده است. البته گاهی نیز سندی معرفی شده است؛ مثل کتاب «بومیان آمریکا» اثر سونیا بلکر و یا کتاب «سرخ‌پوستان لانگ‌هاوس: داستانی از Iroquois». او می‌نویسد: «با تشکر از دکتر ویلیام. ان. فنتون، از مؤسسه نژادشناسی آمریکا، انستیتوی اسمسن واشنگتن دی. سی، به منظور نقد و مطالعه دست‌نوشته‌ام.» این اشاره مختصر، آشکارا با فهرست کتاب‌های ارائه شده از طرف رودا بلامرگ، فرق دارد. نام این کتاب، «با تمام قدرت به پیش: رقابت برای ساختن شبکه راه‌آهن بین قاره‌ای»^۲ است. این کتاب در فهرست خود، منابع اصلی، فرعی و هم‌چنین منابع تصویری را معرفی کرده است.

دیوید مک کرای نامزد جایزه هانس کریستین اندرسن از ایالات متحده آمریکا در سال ۲۰۰۲، عام‌ترین خصوصیات قابل تشخیص کتاب‌های اطلاعات عمومی را بررسی کرده است. کتاب «روش به کارگیری اشیا»^۳، بالای دو و نیم میلیون نسخه فروش داشته و به نوزده زبان ترجمه شده است. زیر عنوان‌های این کتاب عبارتند از: از اهرم‌ها به لیزرها، ماشین‌ها به رایانه‌ها و راهنمای مصور دنیای ماشین‌ها. یک دهه بعد از انتشار این کتاب، مک‌کرای بعد از تجدید نظر و استفاده از آخرین فن‌آوری دیجیتالی، آن کتاب را با عنوان «روش جدید به کارگیری اشیا»^۴ منتشر کرد. کتاب‌های غیرداستان به خصوص کتاب‌های اطلاعات عمومی در ایالات متحده آمریکا، به گونه‌ای سنتی و به عنوان فرزندخوانده، در دسته‌بندی ادبیات کودکان قرار می‌گیرند و به شناخت بهتر و کسب محبوبیتی نظیر کتاب‌های تخیلی و تصویری نیاز دارند. این کتاب‌ها از کلیشه‌های منفی که آن‌ها را کسل‌کننده و مشکل‌توصیف کرده‌اند، بسیار زیان دیده‌اند. اما اینک در قرن بیست و یکم، نگاه به کتاب‌های غیرداستان تغییر یافته و محبوبیت آن‌ها بین کودکان در حال افزایش است. وقتی ما مسیر پیشرفت ادبیات غیرداستانی برای کودکان را در قرن بیست و یکم دنبال می‌کنیم، موضوع‌های متعددی پدیدار می‌شوند که زمینه‌های تحول در این‌گونه از کتاب‌ها را نشان می‌دهند. این مقاله، بعضی از نکات کلیدی را که باعث تغییر در کتاب‌های غیرداستان شده‌اند و گرایش‌های رایج در این دسته از کتاب‌ها را در ایالات متحده آمریکا، مورد بحث قرار می‌دهد. گرایش‌های متداول عبارتند از: تأکید فزاینده بر صحت و درستی و پژوهش، سبک نگارش جذاب و نگاه هم‌تراز به غیر داستان به عنوان ادبیات، ارائه

شمالی»^{۱۱} حتی محتوای عنوان‌ها بر زبان تأکید دارد. بعضی از عنوان‌های هر بخش، عبارتند از «قهرمانان بی‌اراده» و «ماهی بی‌نهایت خوب» رابرت بورلای، به شکل واضحی تصویر ذهنی پرواز را در کتاب «پرواز: مسافرت چارلز لیندبرگ»^{۱۲} خلق کرده است. او می‌نویسد: «در میان هوای متراکم حرکت می‌کند، در یه دواری که به شکل مرموزی با نور سفید ماه، روشن شده است.» بنابراین، [کتاب‌های غیرداستان از تمرکز صرف روی حقایق گزارش‌گونه، فاصله گرفته، به طرف داستانی واقعی و هنرمندانه حرکت کرده و بیشتر مردم را به سوی مشاهده غیرداستان، به مثابه ادبیات قابل مقایسه با ادبیات تخیلی، سوق داده است. پاتریشیا لاور، نویسنده بسیاری از کتاب‌های اطلاعات عمومی برنده جایزه، به شکلی شیوا بر این امر تأکید می‌کند:

«من امیدوارم نشان دهم که خواندن مطالب علمی، لذت بخش است و این که کتاب خوب علمی، بر روح و قلب و قوه تخیل خواننده تأثیر می‌گذارد. من امیدوارم نشان دهم که وقتی کتاب علمی خوب نوشته شود، می‌تواند به سطح ادبی ارتقا یابد و قسمتی از ادبیات را تشکیل دهد که سزاوار جای گرفتن در فهرست مطالعه کودکان و هم‌چنین فهرست کتابخانه‌های کلاس درس باشد.»

شکل‌های متنوع ارائه اطلاعات

در نیمه اول قرن بیستم، کتاب‌های اطلاعات علمی کودکان، عموماً دارای پاراگراف‌های فشرده و مشروح بود. این کتاب‌ها مانند زندگی‌نامه‌ها و رمان‌ها، درصحنه‌های متوالی، زمان را به تحریر می‌آوردند. امروزه نویسندگان کتاب‌های اطلاعات علمی، شکل‌های متنوعی برای سهیم کردن خواننده با خود برمی‌گزینند. در سال ۱۹۷۷، کتاب «آشنایی به زولو: سنت‌های آفریقایی»^{۱۳} که نوشته مارکارت ماسکراو بود، مدال کالد کوت را دریافت کرد. این کتاب در متن و تصویر که به وسیله دایان ولثو دیلون رسم شده، اطلاعاتی دربارهٔ ۲۶ قبیله آفریقایی ارائه می‌دهد. هر یک از حروف الفبا، حرف یک قبیله آفریقایی است و اطلاعات ویژه‌ای راجع به آن قبیله، همراه با تصاویر باشکوه ارائه می‌دهد. این شکل ارائه، به کودکان کمک می‌کند تا به راحتی امکان

گرگ‌ها به من خیره شده بود و من با تلاش بسیار پشت سر او در امتداد دریا... قلب من با هیجان بسیار می‌تپید. نسبت به او در خودم کششی حس می‌کردم؛ گرگی که او را بعد از پدرم، حامی خود می‌دانستم.»

اظهارات هشت کودک، در کتاب «بیدار شو دنیا: یک روز از زندگی کودکان نقاط مختلف دنیا»^{۱۴} بیان شده است. اوقات مختلف روز، از زبان کودکان به شکل بیدار شدن، مدرسه رفتن و زنگ تفریح تعریف شده است. برای مثال، یک بچه هندی به نام شکیل، چگونگی رفتن به مدرسه را توضیح می‌دهد: «من همراه پدرم، با تاکسی سه چرخه (اتوریکشوا)، به مدرسه می‌روم و در طول راه، تعداد زیادی میمون می‌بینم.»

تغییر دیگر در روش نگارش، افزایش استفاده از توصیف و زبان استعاری است. در کتاب «مسافرت زیر دریا: شگفتی‌های جهان در اقیانوس آرام

در نیمه اول قرن بیستم، کتاب‌های اطلاعات علمی کودکان،

عموماً دارای پاراگراف‌های فشرده و مشروح بود.

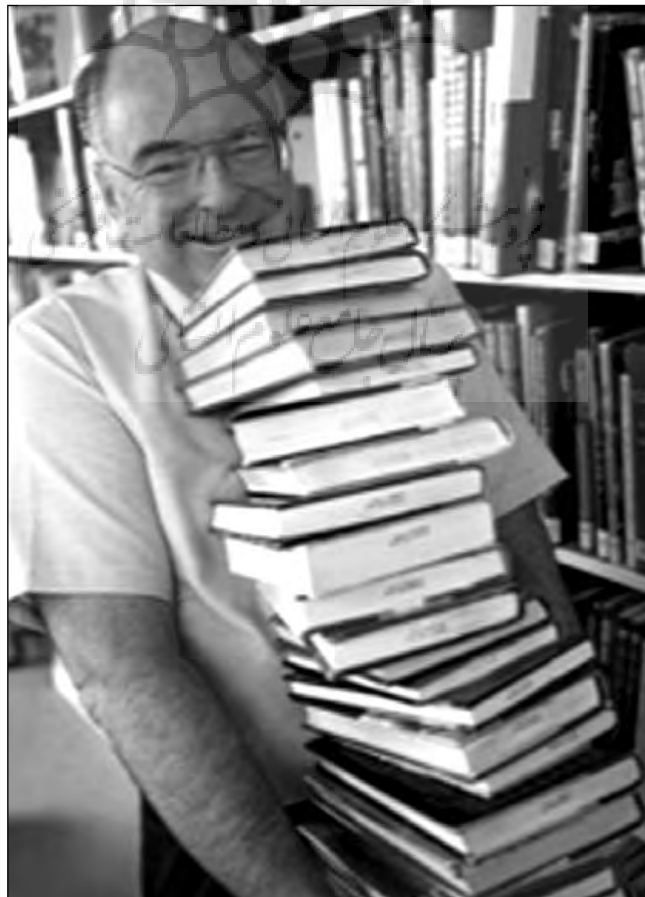
این کتاب‌ها مانند زندگی‌نامه‌ها و رمان‌ها،

درصحنه‌های متوالی، زمان را به تحریر می‌آوردند.

امروزه نویسندگان کتاب‌های اطلاعات علمی،

شکل‌های متنوعی برای سهیم کردن

خواننده با خود برمی‌گزینند

مورد مطالعه قرار داده است. از جمله این منابع، می‌توان از نامه‌های اشخاصی که خودشان درگیر این آتش‌سوزی بوده‌اند، کتابی درباره این حادثه که در سال ۱۸۷۱ نوشته شده است و هم‌چنین عکس‌های بایگانی شده، نام برد. مورخی نگارش این کتاب را براساس گفته‌های واقعی افراد درگیر در این حادثه، پیش برده است. سبک نگارش او مجاب‌کننده و توصیفی است و متن مانند یک داستان، خوانده می‌شود: «باد در تمام روز از سوی چمن زار با قدرت می‌وزید و گاهی تندباد وحشی، برگ‌ها را در طول خیابان می‌گستراند. صدای خنده و نوای ویلون، در طول شب گوش‌ها را نوازش می‌داد.»

نویسندگان [کتاب‌های اطلاعات عمومی]، سایر روش‌های نگارش داستانی را هم برای جلب خوانندگان جوان به کار گرفته‌اند. در طول سال‌های دهه ۱۹۴۰، میلی سنت سل سام، شروع به نگارش کتاب‌های علمی - اطلاعاتی برای کودکان کرد. در کتاب «از تخم مرغ تا جوجه»^{۱۵} نویسنده پرسش‌هایی را مطرح می‌کند مانند: «چه عاملی باعث رشد یک تخم مرغ و تبدیل آن به مرغ می‌شود؟» در کتاب «پیاز گل، ساقه زیرزمینی و...»^{۱۶} او خوانندگان را مخاطب قرار می‌دهد و می‌گوید: «شما احتمالاً دانه‌هایی کاشته‌اید و رشد گیاهان جدید را مشاهده کرده‌اید.» پاراگراف اول کتاب‌های اطلاعات عمومی، می‌تواند باعث تهیج خوانندگان شود و در آن‌ها انگیزه خواندن بقیه متن را ایجاد کند. جیمز کراس گیلین، نویسنده‌ای است که پاراگراف‌های اول او همیشه بسیار جذاب است برای مثال، او در کتاب «معمای سنگ رزتا، کلید مصر باستان»^{۱۷} این طور شروع می‌کند: «صحنه، سالن مجسمه‌های مصر در موزه بریتانیای لندن. زمان: حال»

گرایشی که در سبک نگارش [این کتاب‌ها]، در بیست و پنج سال اخیر رواج داشته، استفاده از راوی اول شخص مفرد است که روشی ادبی است و با تخیل ارتباط دارد. راوی اول شخص مفرد نویسنده نامی، جیم براندنبرگ، خوانندگان خود را برای ماجراجویی به قطب شمال می‌کشاند. «در کتاب بر فراز جهان: ماجراجویی با گرگ‌های قطب شمال»^{۱۸} او خواندگانش را با این دنیا درگیر می‌کند. گزارش سحرآمیز او، به این شکل شروع می‌شود: «پیشرو گله

دسترسی به حقایق را داشته باشند. امروزه شکل الفبایی، به طور گسترده‌ای برای ارائه اطلاعات علمی، از هواپیما گرفته تا حیوانات جنگلی، مورد استفاده قرار می‌گیرد.

علاوه بر این، استفاده از کتاب‌های شمارش اعداد که در ارتباط با موضوع خاصی سازمان داده می‌شد، اعتبار بیشتری کسب کرد. کتاب نمونه در این زمینه «منظور از Maja یک است: کتاب شمارش سواحیلی»^{۱۳} است. این کتاب جایزه افتخار کالد کوت را برای تصویرگری برده و تصویرگر آن، تام فیلگنس است. در این کتاب الفبایی مفهوم، هر عدد با اطلاعاتی درباره مردم سواحیلی زبان، درآمیخته است. اخیراً نویسنده اهل نیجریه، ایفه اوما

اشخاص برجسته، می‌توانند در حوادث بازگو شده، از چشم‌انداز شخصی خود با آن شخصیت‌ها همانندسازی کنند. ویل استگر به خوانندگان خود کمک می‌کند تا او را در [تجربه] راه‌پیمایی‌اش در سرتاسر قطب جنوب که در کتاب «بر فراز جهان»^{۱۴} آمده، همراهی کنند. سفرنامه‌های دیگری از شخصیت‌های تاریخی مشهور، به شکل مناسبی برای کودکان تدوین شده است. در کتاب «خارج از نقشه: سفرنامه لوئیس و کلارک»^{۱۵} که به وسیله کونیه و پیتر روپ نوشته شده، تمام مطالب از قول خود آن‌ها و با برداشت از دفتر خاطرات‌شان نقل شده است.

شکل پرسش و پاسخ، امکان دسترسی ساده

راه‌های دیگر دسترسی به اطلاعات، به شکل فزاینده‌ای خوانندگان را قادر می‌سازد تا با استفاده از روش‌های گوناگون، به هدف برسند. راه‌های انتقال اطلاعات شامل صفحه عنوان، فهرست، واژه‌نامه، خطی که زمان وقوع حادثه را در تاریخ نشان می‌دهد و اطلاعات مختصری است که در کلیت داستان را نمایش می‌دهد

طرح کتاب

شکل ظاهری کتاب‌های غیرداستان، در قرن بیستم تغییر و تکامل یافته است.

پیشرفت‌های فن‌آوری، به خلق طرح‌های مبتکرانه و تمام رنگی و استفاده از تصاویر رایانه‌ای منجر شده است پورلی کوپرین، به این نکته اشاره می‌کند که «نسل قبلی کتاب‌ها، دارای تصویرهای سیاه و سفید بودند و تصویرهای هر متن در فاصله دوری نسبت به آن قرار می‌گرفت و طراحی و صفحه‌بندی دور از لطافت بود.» امروزه تصویرهایی با رنگ روشن، خواننده را به طرف خود جذب می‌کنند و ترکیبی از رنگ و مضمون متن برای مصدر کردن کتاب‌های اطلاعات علمی به کار می‌رود. جلد کتاب‌ها هم به شکلی است که خوانندگان را به پاره کردن آن‌ها تشویق می‌کند. طراحی کتاب «کوسه‌ها»^{۱۶} اثر سیمورسیمون، مثالی برای تغییر در ظاهر کتاب‌ها و توجه به جاذبه‌های جلد و طرح‌ها در کتاب‌های اطلاعات عمومی است. به محض ورق زدن صفحه عنوان، دو صفحه کامل از عکس‌های رنگی مربوط به زیر آب که کوسه‌ها را در حال شنا کردن نشان می‌دهد، به خواننده خیر مقدم می‌گوید. هر دو صفحه، شامل یک صفحه متن و یک صفحه کامل عکس رنگی است. گاهی

کودکان به اطلاعات را فراهم می‌سازد. در [کتاب] «اگر اسم شما در جزیره ایس تغییر پیدا کرده بود»^{۱۷} نوشته الی واین، در هر دو یا سه صفحه از کتاب پرسشی مطرح می‌کند و سپس به آن پاسخ می‌دهد. برای مثال، جزیره ایس چطور بود؟ و آیا شما علاقه دارید بعد از رسیدن به بندر نیویورک، به جزیره ایس بروید، نمونه‌های دیگری که در این گونه از کتاب‌ها می‌گنجد، کتاب‌های «پرسش‌ها و پاسخ‌های جدید درباره دایناسور»^{۱۸} اثر سیمورسیمون و «پرسش‌های دایناسور»^{۱۹} نوشته برنارد موست است.

راه‌های دیگر دسترسی به اطلاعات، به شکل فزاینده‌ای خوانندگان را قادر می‌سازد تا با استفاده از روش‌های گوناگون، به هدف برسند. راه‌های انتقال اطلاعات شامل صفحه عنوان، فهرست، واژه‌نامه،

اونی فولو، شیوه شمارشی را برای دادن اطلاعات درباره زندگی روزانه مردم نیجریه، در کتاب «هدیه امکا: داستان شمارش آفریقایی»^{۲۰} به کار برده است. در دهه ۶۰ میلادی، جورج ساندرلین، تعداد زیادی کتاب برای کودکان نوشت که متکی بر یادداشت‌های روزانه افراد مشهور بود. به عنوان نمونه، کتاب across ocean sea^{۲۱} یادداشت‌های روزانه سفر کریستف کلمب است. او توضیح می‌دهد که «قسمت عمده این کتاب، منتخبی از یادداشت‌های سفر [سال] ۹۳-۱۴۹۲ کریستف کلمب است.» هم‌چنین، سی سال بعد استیولانو، بخشی از یادداشت‌های او را به صورت کتابی مصور، به نام «شرح روزانه سفر با کشتی کریستف کلمب»^{۲۲} منتشر کرد. خوانندگان جوان، ضمن آشنایی با زندگی

نیز در هر دو صفحه، تصویر دیده می‌شود؛ مانند تصویرهای مربوط به دندان‌های کوسه‌های ببری. مارگارت بوش که در مورد عکاسی در کتاب‌های غیرداستانی کودکان تحقیق کرده، می‌گوید: «عکاسی حرفه‌ای در کتاب‌های غیرداستان در دهه ۶۰ میلادی، برای زینت کتاب مورد استفاده قرار گرفت، اما در دهه‌های بعد عکاسان ماهر، ضمن بالا بردن مهارت خود، به مشورت با نویسندگانی که کتاب‌های مصور را می‌نوشتند، پرداختند.»

پیش از آن که شروع به خلق اثر برجسته خود، یعنی سری کتاب‌های «خیلی جوان...» کند، اولین زن عکاس «هرالد تریبون» نیویورک بود. این سری کتاب با عکس‌هایش، زندگی کودکی را دنبال می‌کند که به سوارکاری، اسکیت‌بازی، رقص و دیگر فعالیت‌ها علاقه‌مند است. جورج آنکونا، عکاسی است که استعداد قابل توجهی در همکاری و مشارکت با دیگران دارد. [از جمله با] اشخاص برجسته‌ای چون جون اندرسن، نویسنده کتاب «اولین شکرگزاری»^{۳۵} که قبل از نویسندگی و عکاسی کتاب‌های خود، مانند «کارناوال»^{۳۶} که مربوط به برزیل است، در نمایش نامه نهالستان پلیموت نقش ایفا کرده است. مشارکت نویسنده عکاسان شناخته شده، باعث نشر کتاب‌های غیرداستانی بسیاری شده است. از جمله کاترین لاسکی و کریستوفر نایت، کتاب «سورلسی بکرترین نقطه زمین»^{۳۷} و ویلیام ماتوز و دوروتی هین شاپونت، کتاب «عقاب‌های آمریکا»^{۳۸} و لارنس میگ ویل و گولداشمیت و دایانا هریت، کتاب «رامادان: خانه تعطیلات ۲۰۰۱» را آفریده‌اند.

تحولات دیگری نیز در زمینه کتابهای غیرداستانی کودکان، در زمینه استفاده از عکس و تصویر، روی داده است. علاوه بر این، استفاده از عکس‌های زمان حال و حجم زیادی از عکس‌های بایگانی شده، بسیار عادی است. راسل فریدمن، جیمز کراس گیبیلین، جیم مورفی و دیگران، در استفاده متفکرانه از عکس‌های بایگانی شده، شهرت دارند. این افراد، عکس‌های انتخاب شده برای متن را به شکل دقیقی بررسی می‌کنند. والتر ویک، در کتاب «یک قطره آب»^{۳۹}، از تصویرهای لحظه‌ای برای نشان دادن حالات مختلف آب، استفاده کرده است. تصاویر باشکوه آزمایش‌های علمی، سحرآمیز به نظر می‌رسد، اما در هیچ کدام از آن‌ها، حقه‌های فیلمبرداری به کار نرفته است. این امر فقط به دلیل نیروهای موجود در طبیعت و ماهیت آنهاست. فناوری نیز کیفیت عکس‌های به کار برده شده در کتاب‌ها را تحت تأثیر قرار داده است. سیمر سیمون، در کتاب «مغز: سیستم اعصاب ما» (۱۹۹۷)، به خوانندگان جوان چنین می‌گوید «دانشمندان با استفاده از ماشین‌های

پیچیده، با دقت درون بدن انسان را می‌نگرد و به وسیله انواع مختلف اسکنرها، عکس‌های گرفته شده با اشعه ایکس را به تصویرهای واضح و تمام رنگی کامپیوتری تبدیل می‌کنند. در تصویربرداری از سیاره‌ها که در فاصله‌های دوری نسبت به زمین، در فضا قرار دارند، از همین روش تقویت رایانه‌ای استفاده می‌شود.» مطلب دیگر در طراحی کتاب، اندازه آن است؛ به صورتی که در کتاب‌های اطلاعات عمومی و زندگی نامه‌ها اندازه معمولاً از «۸ * ۵۱۴» بزرگ‌تر نیست. کتاب‌های ادوین تونیس، در دهه‌های ۵۰ و ۶۰ میلادی، مانند کتاب «مرز زندگی»^{۴۰} که در فهرست افتخار نیوبری جای گرفته، اندازه بزرگ‌تری دارد. این اندازه بزرگ‌تر،

آن، بخشی از تاریخ آلامو که در سن آنتونیو تگزاس قرار دارد، بازگو می‌شود. تکامل و گسترش کار هنری در کتاب‌های اطلاعات عمومی، ارتباط نزدیکی با تغییرات بعدی مورد بحث دارد.

افزایش استفاده از تصویر برای انتقال اطلاعات کتاب‌های اطلاعات عمومی مصور:

همزمان با پیشرفت در تمام عرصه‌ها در قرن بیستم، ما شاهد افزایش مداوم کتاب‌های اطلاعات عمومی مصور هستیم. علاوه بر آن، تعداد کتاب‌های اطلاعات عمومی، به ویژه برای کودکان کم سن و سال افزایش یافته است. برای مثال، در سال‌های ابتدایی دهه ۶۰ میلادی، آلیکی یک سری

مارگارت بوش که در مورد عکاسی در کتاب‌های غیرداستانی کودکان تحقیق کرده، می‌گوید: «عکاسی حرفه‌ای در کتاب‌های غیرداستان در دهه ۶۰ میلادی، برای زینت کتاب مورد استفاده قرار گرفت، اما در دهه‌های بعد عکاسان ماهر، ضمن بالا بردن مهارت خود، به مشورت با نویسندگانی که کتاب‌های مصور را می‌نوشتند، پرداختند»

کتاب علمی، به نام «بگذار بخوانیم و بفهمیم» نوشت و تصویرگری آن را هم خودش انجام داد و توماس کراول، آن را چاپ کرد. مخاطبان این سری از کتاب‌ها، کودکان پایه ابتدایی بودند.

کتاب‌های مصور اطلاعات عمومی، تاریخچه‌ای مشابه فهرست افتخار کالد کوت دارند. در سال ۱۹۴۲، هولنیگ. سی. هولنیگ، کتاب «پاروزدن به سوی دریا»^{۴۱} را نوشت که نامزد فهرست افتخار شد. با وجود این، تا امروز ملاک‌های جامعی که در مورد کتاب‌های تخیلی وجود دارد، هنوز در مورد کتاب‌های اطلاعات عمومی و کتاب‌های مربوط به جغرافیا که شامل سفرنامه هم می‌شود، مثل «از دریاچه‌های بزرگ تا اقیانوس اطلس»، وجود ندارد. کارهای دیوید مک کراولی در دهه ۷۰ میلادی، شاخص برجسته‌ای در تلفیق متن و تصویر برای انتقال اطلاعات به شمار می‌روند. نقاشی‌های سیاه قلم در کلیسای جامع و قلعه، این کتاب‌ها را به سوی جای گرفتن در فهرست کالد کوت رهنمون ساخت. شاخص دیگر در ارتباط با گسترش کتاب‌های مصور اطلاعات عمومی، ظهور کتاب‌های بدون متن هنرمند ژاپنی آنو است. او به طور کامل، داستانی را با تصویر تعریف می‌کند. برای مثال، در کتاب «بریتانیا»^{۴۲} خوانندگان با یک مسافر تنها همسفر می‌شدند که از حومه شهر لندن دیدن می‌کند و شاهد رژه‌ای در مقابل [برج] «بیگ بن» است و از قدم زدن در میدان ترافالگار لذت می‌برد. جان. ال. گوداس. نیز کتاب‌های اطلاعات عمومی تصویری (بدون متن) را در بریتانیا، نوشته است. کتاب‌های او مضمون تاریخی - اجتماعی دارد؛ مانند کتاب

باعث جلب توجه بیشتری از سوی مخاطبان می‌شود. کتاب‌های زیر که از این‌گونه کتاب‌ها هستند، جایزه کالد کوت را برده‌اند. «کلیسای جامع»^{۴۳} و «قلعه»^{۴۴} اثر دیوید مک کراولی و «مردم»^{۴۵} اثر پیتر اسپایر. به تازگی کتاب بزرگ «دوام روح»^{۴۶} اثر جنیفر آرمسترانگ، تأکید بیشتری بر وسعت بی‌اندازه قطب جنوب و سفر بهر ارنست شکلتون [به آن جا]، در سال ۱۹۱۴ دارد. امروزه کتاب‌های اطلاعات عمومی، به همه شکل‌ها و اندازه‌ها چه در جهت افقی و چه عمودی، چاپ می‌شوند.

تصویر در کتاب‌های اطلاعات عمومی، به اشکال متنوعی ارائه می‌شود که شامل نقاشی، استفاده از مداد، قلم و جوهر، نقشه کشی و یا تلفیقی از همه روش‌هاست. در دهه ۶۰ میلادی، لئونارد اورت فیشر، یک سری کتاب درباره صنعتگران مستعمرات نوشت و تصویرگری آن را هم خود انجام داد. از جمله «شیشه‌گران»^{۴۷} که دارای تصاویر سیاه و سفید خیره‌کننده است که متن را همراهی می‌کنند. بعد از گذشت بیش از سی سال، فیشر هنوز متن‌های اطلاعات عمومی را می‌نویسد و برای آنها تصویرسازی هم می‌کند. اما کارش را توسعه داده، از اکریلیک در نقاشی استفاده می‌کند؛ مثل کتاب «ماری کوری»^{۴۸} و یا کتاب «آناستازیا»^{۴۹} که برای تصویرگری آن، از مرکبی استفاده کرده که از بدن نوعی ماهی به دست می‌آید. رونالد هیملر، برنده جایزه تصویرگری، نقاشی‌هایش را با آبرنگ و گواش می‌کشد؛ مثل کتاب «صداهایی از آلامو»^{۵۰} که به وسیله شری گارلند نوشته شده است. این کتاب، براساس ترتیب زمانی نوشته شده و در هر صفحه

«داستان یک خیابان اصلی»^{۳۱} که تغییرات یک خیابان اصلی را در انگلستان، از قرون وسطا تا امروز، توضیح می‌دهد.

احتمالاً جیل گیونوس، پیش از دیگران، کتاب‌های اطلاعات عمومی مصور را برای کودکان نوشته است. او در دهه ۷۰ میلادی، موضوع‌ها و مفاهیم علمی متنوعی را در کتاب‌هایش جای داد. ساراویل هوگ، زندگی و کار این نویسنده را این‌گونه بررسی می‌کند:

«گیونوس یک موضوع معمولی و یا یک فرآیند را انتخاب و سپس آن را به بخش‌های قابل هضم برای خوانندگان تقسیم می‌کند. رنگ‌های او روشن و یکنواخت و طراحی او مبتکرانه است و به موضوع‌های مختلفی، از قایق تا ساعت و یا پمپ بزین تا بازیافت، توجه می‌کند.»

دیگر نویسندگان شناخته شده‌ای که کار تصویرگری را هم خود انجام می‌دهند، آلیکی و پیتر اسپایر هستند.

گرایش به طنز

با وجود این که کتاب‌های غیر داستان کودکان، از کلیشه‌هایی در عذاب هستند که لحن آن‌ها را بسیار جدی می‌کند، اما بعضی کتاب‌های اطلاعات عمومی هم وجود دارد که به فراوانی از طنز استفاده کرده است. حقایق، سرگرم‌کننده‌اند و بسیاری از نویسندگان، از روش تأثیرگذار به کارگیری طنز، برای انتقال اطلاعات به کودکان استفاده می‌کنند. ویکی کوب، خوانندگان خود را با فعالیت‌ها و آزمایش‌های علمی، از طریق کتاب‌های بی‌مانند خود که به شیوه طنز نوشته شده‌اند، آشنا می‌کند. او سی سال پیش کتابی به نام «تجربیات علمی که می‌توانید میل کنید»^{۳۲}، نوشت. او در این کتاب، به خوانندگان خاطرنشان می‌کند که چگونه دستورالعمل تهیه غذاهای گوناگون، می‌تواند یک مفهوم و قاعده علمی را تصویر کند. به عنوان مثال، دستور تهیه کوکتل Borscht، به خوانندگان نشان می‌دهد که غذاهای دارای حالت تعلیق را بشناسند و چگونگی جدا کردن اجزای معلق را هم بیاموزند. نقاشی‌های کارتونی هم که به وسیله پیتر لیپمن به کتاب اضافه شده، لحن ملایمی به کتاب می‌دهد.

جودیت. اس. تی. جورج، از طنز برای گفت‌وگو درباره ریاست جمهوری ایالات متحده آمریکا استفاده می‌کند. کتاب «پس شما خیال دارید رییس جمهور شوید»^{۳۳} مدال کالدکوت را به دلیل نقاشی‌های نشاط‌آور، برای دیوید اسمال، تصویرگر این کتاب به ارمغان آورد. تصویرها با استفاده از مرکب آبرنگ و پاستل گچی رسم شده است. جورج در این کتاب، کودکان را محور قرار می‌دهد و اطلاعات را به آن‌ها ارائه می‌کند: «اگر شما می‌خواهید رئیس جمهور شوید، اندازه شما اهمیتی

ندارد. رئیس‌جمهورها می‌توانند اندازه و شکل‌های متفاوتی داشته باشند. ویلیام هاوارد تفت بزرگ‌ترین رئیس‌جمهور در تاریخ ایالات متحده آمریکا بوده است. او بیش از سی صد پوند وزن داشت و بسیار بزرگ بود. یک وان اختصاصی برای او در حمام کاخ سفید ساخته بودند (چهار مرد در آن وان جای می‌گرفتند!).

ترکیب انواع گرایش‌ها

در کتاب‌های اطلاعات عمومی، گرایش جدید و مبارزه‌جویانه‌ای مشاهده می‌شود که تمرکز آن بر درآمیختگی انواع گرایش‌هاست؛ به شکلی که یک کتاب اطلاعات عمومی می‌تواند حاوی عناصر تخیل‌برانگیز باشد. سری کتاب مشهور «اتوبوس جادویی»، به نویسندگی جواناکول و تصویرگری بروس دیجن، به کودکان نشان می‌دهد که علم چقدر می‌تواند سرگرم‌کننده باشد و کتاب از همین طریق، باعث گسترش دیدگاه‌های علمی می‌شود. در هر صورت، این حقایق از دید تخیلی خانم فریزل و [اعضای] کلاس او که به وسیله یک اتوبوس جادویی مسافرت می‌کنند، ارائه می‌شود. در این مسافرت‌ها آن‌ها درباره آب، بدن انسان، منظومه

شمسی و دیگر موضوعات، اطلاعات کسب می‌کنند. نویسنده و تصویرگر در هر کتاب، خواننده را به وسیله توضیحات خود، با عناصر جادویی آشنا می‌کنند. این کتاب‌ها به دلیل باز کردن جهان علم به روی مخاطبان جوان و کمک به آن‌ها برای لذت بردن از اکتشافات خود، مورد ستایش قرار گرفته است.

مارک براون و همسرش، لاورنس کراسنی، کتاب‌هایی به نام «آرتور» نوشتند و تصویرگری آن را هم خود انجام دادند. در هر جلد از این سری، یکی از مواد به صورتی جدی و با عنوان‌های جالب نظیر «کودک، روش درک وضعیت»، به خواننده معرفی می‌شود. در این کتاب‌ها که عناصر تخیلی در آن‌ها وجود دارد، دایناسورها نقش اصلی را بازی می‌کنند. در کتاب «طلاقی دایناسورها: راهنمایی برای تغییر در خانواده»^{۳۴} متن ساده که کودکان کم سن و سال هم به راحتی آن را درک می‌کنند، با تصویرهایی که به دایناسورها شخصیت داده، کامل‌تر شده است برای مثال، در بخش «زندگی با نامادری»، در متن می‌خوانیم: «برای آن‌ها نامی انتخاب کنید که هم به کاربردنش برای شما آسان باشد و هم آن‌ها با آن اسم احساس راحتی کنند.»

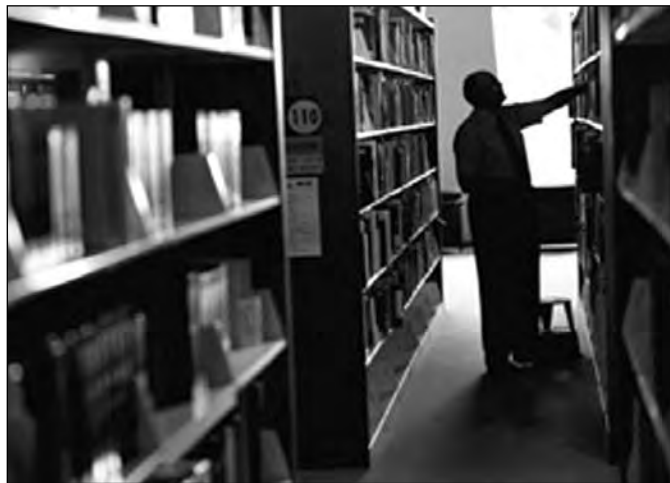
با وجود این که کتاب‌های غیر داستان کودکان، از کلیشه‌هایی در عذاب هستند که لحن آن‌ها را بسیار جدی می‌کند، اما بعضی کتاب‌های اطلاعات عمومی هم وجود دارد که به فراوانی از طنز استفاده کرده است

- ۱۹- (Walker, ۱۹۹۳)
 ۲۰- (Scholastic, ۱۹۹۳)
 ۲۱- (Morrow, ۱۹۹۰)
 ۲۲- (Sandiego : Harcourt, ۱۹۹۵)
 Harpet collins, ۱۹۹۹)
 ۲۳- (Newyork :
 ۲۴- (Morrow, ۱۹۹۵)
 ۲۵- (Newyork : Clarion, ۱۹۸۴)
 ۲۶- (Hareourt Brace, ۱۹۹۹)
 ۲۷- (Newyork : Hyperion, ۱۹۹۲)
 Holiday House, ۱۹۹۵)
 ۲۸- (Newyork :
 ۲۹- (Scholastic, ۱۹۹۷)
 ۳۰- (Newyork : Crowell, ۱۹۶۱)
 ۳۱- (Houghton Mifflin, ۱۹۷۳)
 ۳۲- (Houghton Mifflin, ۱۹۹۷)
 ۳۳- (Garden city, Ny :Dable day, ۱۹۸۰)
 ۳۴- (Newyork : Crown, ۲۰۰۰)
 ۳۵- (Newyork : Franklin waffs, ۱۹۶۴)
 ۳۶- (Newyork : Macmillan ۱۹۹۴)
 ۳۷- (Newyork : Atheneum, ۱۹۹۹)
 ۳۸- (Scholastic, ۲۰۰۰)
 ۳۹- (Houghton, Mifflin, ۱۹۴۱)
 ۴۰- (Philomel ۱۹۸۱)
 MCELDERRY, ۱۹۸۷)
 ۴۱- (Newyork :
 ۴۲- (Harpercollins, ۱۹۷۲)
 ۴۳- (Philomel, ۲۰۰۰)
 ۴۴- (Boston : Little Brown, ۱۹۸۶)
 ۴۵- (Newyork : loth vop, ۱۹۸۶)
 ۴۶- Lothrop, ۱۹۸۹)
 ۴۷- (Newyork : Boni Liveright, ۱۹۲۱)

اولین. بی. فریمن، پروفیسور و مدیر مدرسه آموزشی در زمینه تعلیم و تربیت در دانشگاه اوهایوست. او در ضمن، دستیار سردبیر Book Bird نیز هست.

1. Milton Meltzer, *Nonfiction in the Classroom* (New York: Teachers College Press, 1994), 63.
2. Martha F. Sibert. "Rhoda Blumberg," in *Children's Books and Their Creators*, ed. Anita Silvey (Boston: Houghton Mifflin, 1995), 66.
3. Patricia Lauber. "The Evolutin of a Science Writer," in *Using Nonfiction Trade Books in the Elementary Classroom: From Ants to Zeppelins*, ed. Evelyn B. Freeman and Diane G. Person (Urbana, IL: National Council of Teachers of English, 1992), 15.
4. Beverly Kobrin. "Information Books," in *Children's Books and Their Creators*, ed. Anita Silvey (Boston: Houghton Mifflin, 1995), 341.
5. Margaret Bush. "Photography in Nonfiction for Children," in *Children's Books and Their Creators*, ed. Anita Silvey (Boston: Houghton Mifflin, 1995), 520.
6. Sarah G. Kvilhaug. "Gail Gibbons," in *Children's Books and Their Creators*, ed. Anita Silvey (Boston: Houghton Mifflin, 1995), 271.

کتاب‌های اطلاع‌رسانی ریاضی، باعث لذت خوانندگان می‌شود و آن‌ها را قادر می‌سازد تا مفاهیم ریاضی را به روش‌های زنده و شفاف درک کند

برگزاری مسابقه نیوبری تا امروز، هیچ کتاب اطلاعات عمومی به بالاترین درجه افتخار در ادبیات کودکان آمریکا نایل نشده است. ما مشتاقانه منتظر روزی هستیم که همه، غیرداستان را به مشابه ادبیات تشخیص دهند و ما بتوانیم شاهد کسب بالاترین افتخارها در این عرصه باشیم.

Book Bird
 VOL. ۴۱. No. ۱-۲۰۰۳

- بی‌نوشت‌ها
 پژوهش‌های ما را از مطالعات
- ۱- (Boston : Houghton Mifflin, ۱۹۸۸)
  - ۲- (Houghton Mifflin, ۱۹۹۸)
  - ۳- (Newyork : Morrow, ۱۹۵۰)
  - ۴- (Washig ten, D. C : National Geographic Society, ۱۹۹۶)
  - ۵- (Newyork Scholastic ۱۹۹۵)
  - ۶- (Newyork : Har Per Row ۱۹۴۶)
  - ۷- (Morrow, ۱۹۷۴)
  - ۸- (Newyork : Crowell)
  - ۹- (Newyork : Walker ۱۹۹۳)
  - ۱۰- (Beatric Hollyer, New York : Henry Holt, ۱۹۹۹)
  - ۱۱- (Diane, Swan : San Francisco : Sierraclub, ۱۹۹۴)
  - ۱۲- (Newyork : Philomel, ۱۹۹۱)
  - ۱۳- (Newyork : Dial, ۱۹۷۶)
  ۱۴. (Newyork : Dial, ۱۹۷۱)
  - ۱۵- (Newyork : Du tton, ۱۹۹۵)
  - ۱۶- (Harper Row, ۱۹۶۶)
  - ۱۷- (Newyork : Putname, ۱۹۹۲)
  - ۱۸- (Seholastic, ۱۹۹۷)

تصویر، دایناسور و نوجوانی را نشان می‌دهد که تخته رسمی را در دست گرفته و نامادری‌اش هم در کنار او هست. روی تخته رسم، این جمله نوشته شده است: «نامادری، مامان جولی گنده و مامان جولی». ریاضیات را هم می‌توان با زبان طنز و بازی، توصیف کرد. تصویرگر مشهور، استیو کلگ، کتاب‌های شگفت‌انگیزی در این ارتباط خلق کرده است. جادوی ریاضیات و تصویرهای شلوغ و شاداب و متن خوب، کتاب‌های «یک میلیون چقدر است»^{۲۵} و «اگر شما یک میلیون داشتید»^{۲۶} اثر دیوید شوارتز را به وجود آورده‌اند. کتاب‌های اطلاع‌رسانی ریاضی، باعث لذت خوانندگان می‌شود و آن‌ها را قادر می‌سازد تا مفاهیم ریاضی را به روش‌های زنده و شفاف درک کند.

با وجود محبوبیت این‌گونه از کتاب‌ها میان کودکان، انتقادی هم به آن‌ها وارد می‌شود. عده‌ای معتقدند که ممکن است در استفاده از این کتاب‌ها، کودکان گیج شوند و قادر به درک و جدا کردن واقعیت از تخیل نباشند. همیشه ترس زیادی از این روش ارائه کتاب وجود دارد؛ چرا که عده‌ای فکر می‌کنند که ممکن است کودکان گمراه و گیج شوند و یا اطلاعات نادرست دریافت کنند.

نتیجه

این مقاله، بعضی از کلیدهای تحول در کتاب‌های غیرداستان، به ویژه کتاب‌های اطلاعات عمومی را که بر اثر گذشت زمان، دامنه تغییرات در آن‌ها زیاد بوده و همچنین گسترش این‌گونه از کتاب‌ها را طی قرن بیستم، بررسی کرده است. با نگرش به آینده کتاب‌های اطلاعات عمومی کودکان، می‌توان انتظار وقایع برجسته و نقاط عطف بسیاری را داشت. تغییرات سریع در فناوری چاپ و افزایش دسترسی به اینترنت، به عنوان منبعی برای کسب اطلاعات به وسیله کودکان و توجه بیشتر به اهمیت خواندن کتاب‌های غیرداستان، همگی نیروهایی هستند که در دهه‌های بعد، بسیار تأثیر خواهند گذاشت و باعث تکامل کتاب‌های غیرداستان می‌شوند. با وجود اینکه اولین مدال نیوبری به یک کتاب غیرداستان، با عنوان «داستان زندگی نوع بشر»^{۲۷} اثر هندریکس ون لون تعلق گرفت و تعداد بسیاری از کتاب‌های غیرداستان نامزد فهرست افتخار نیوبری شدند، اما از اولین دوره